

Ako pristupovať k obchodovaniu s ľuďmi, ktoré súvisí s humanitárnou krízou a má pôvod vo vojne proti Ukrajine

Etický kódex osôb prvého kontaktu

Ako pri každej veľkej kríze alebo humanitárnej núdzi, aj pri vojne proti Ukrajine a následnom masívnom presídľovaní, snaha podporiť a pomôcť zraniteľným ľuďom si vyžaduje mobilizáciu vlád, občianskej spoločnosti, podnikateľských a iných organizácií a jednotlivcov. Niektorým podporovateľom, najmä novým organizáciám občianskej spoločnosti, dobrovoľníkom a ďalším, hoci majú tie najlepšie úmysly, môžu chýbať znalosti a skúsenosti v tejto problematike, vrátane rizík, ktoré súvisia s obchodovaním s ľuďmi (OsĽ). Tento stručný prehľad navrhuje niektoré zásadné kroky, ktoré by mali osoby prvého kontaktu urobiť, aby ich zamestnanci boli vnímaví k rizikám OsĽ a neprispievali, hoc i neúmyselne, k ohrozeniu príjemcov pomoci alebo kolegov.

Pochopenie rizík

Na to, aby bolo možné naplánovať a pripraviť odozvu, je rozhodujúce, aby vedenie organizácie a aj jej zamestnanci poznali problematiku obchodovania s ľuďmi, ako sa prejavuje v oblasti ich pôsobenia a aby poznali príslušné orgány zasahujúce v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi na národnej aj miestnej úrovni a príslušné zainteresované strany, vrátane národného koordinátora boja proti obchodovaniu s ľuďmi, spravodajcu alebo ekvivalentné mechanizmy, špecializované policajné útvary ako aj špecializované organizácie občianskej spoločnosti a linky pomoci.

“ **Je dôležité, aby vedenie organizácie a jej zamestnanci poznali problematiku obchodovania s ľuďmi, jeho prejavy v oblasti ich pôsobenia a orgány zabezpečujúcich zásahy na vnútroštátnej či miestnej úrovni boja proti obchodovaniu s ľuďmi a príslušné.**

Nadväzovanie kontaktov a spolupráce so zainteresovanými stranami v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi

Poskytovanie humanitárnej podpory je náročná úloha, ktorá si vyžaduje značné zdroje, vzhľadom na to, že problémy, ktorým čelia ľudia utekajúci pred krízami a konfliktmi, sú rôzne – od núdzovej situácie až po dlhodobú integráciu. I keď osoby prvého kontaktu dokážu spozorovať a rozpoznať predpokladané situácie OsĽ či jeho obeť, nemožno od nich očakávať, že poskytnú takýmto ľuďom komplexnú starostlivosť alebo budú reagovať na izolované podozrivé situácie. Vzhľadom na zložitosť trestného činu obchodovania s ľuďmi a jeho vplyv na duševnú a telesnú pohodu obetí je rozhodujúce, aby sa osoby prvého kontaktu spojili s ostatnými aktérmi, akými sú orgány presadzovania práva, poskytovatelia služieb vyplývajúcich zo zákona či verejných sociálnych služieb alebo mimovládne organizácie špecializované na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a spolupracovali s nimi. Vedenie organizácie sa má usilovať získať informácie o úlohách a povinnostiach rôznych agentúr a poskytovateľov služieb a snažiť sa udržiavať otvorené komunikačné kanály, pričom pri akejkoľvek interakcii vždy zabezpečí dôvernosť a ochranu osobných údajov.

Vypracovanie zásad a postupov

Hoci sa humanitárni aktéri nemusia stretnúť s predpokladanou obeťou obchodovania s ľuďmi alebo vidieť takúto situáciu každý deň, je dôležité vyhnúť sa ad hoc krokom, ktoré by mohli poškodiť predpokladanú obeť, iných príjemcov alebo zamestnancov, či ktoré by mohli ohroziť adresnú prácu zainteresovaných strán špecializovaných na boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Aby sa predišlo takémuto nepriaznivému vývoju, dôrazne sa odporúča, aby organizácie čo najskôr vypracovali svoju politiku pre oblasť obchodovania s ľuďmi a štandardné pracovné postupy (ŠPP), ktoré sú zamestnanci v takýchto situáciách povinní dodržiavať. Takáto politika a dokumenty ŠPP by sa mali týkať nasledujúcich problémov a možných scenárov:

- Vyhlásenie nulovej tolerancie obchodovania s ľuďmi vo všetkých prevádzkach organizácie a činnostiach jej zamestnancov a spolupracujúcich osôb;
- Zavedenie etického kódexu zamestnancom organizácie a spolupracujúcim osobám s dôrazom na potrebu dodržiavania ľudskoprávných noriem a výslovný zákaz väzby s akoukoľvek osobou, ktorá by mohla byť dôvodne podozrivá zo zapojenia do obchodovania s ľuďmi, ako aj využívania služieb osoby u ktorej je predpoklad, že sa stala obeťou obchodovania s ľuďmi. Zamestnanci organizácií a spolupracujúce osoby príjmu príkladné normy správania jednotlivcov s cieľom prispieť k boju proti obchodovaniu s ľuďmi, a nie problém zhoršiť. Keďže obchodovaniu s ľuďmi sa darí vďaka dopytu, vrátane dopytu po sexuálnych službách či lacnej/neplatennej pracovnej sile, majú mať zamestnanci organizácie a spolupracujúce osoby zakázané platiť za sex alebo žiadať výmenou za láskavosť sex, prácu alebo iné služby bez ohľadu na právnu úpravu prostitúcie v miestnych zákonoch. Navyše, vzhľadom na osobitnú zraniteľnosť detí voči obchodovaniu s ľuďmi, nesmú mať zamestnanci či spolupracujúce osoby nikdy stretnutia sexuálneho charakteru s kýmkoľvek mladším ako 18 rokov.
- Zabezpečenie zodpovednosti zamestnancov organizácie a spolupracujúcich osôb voči príslušným orgánom za akékoľvek nezákonné aktivity podnecujúce obchodovanie s ľuďmi alebo za správanie v rozpore s vyššie uvedenými normami;
- Poskytnutie bezpečných a prístupných mechanizmov a postupov na oznamovanie obchodovania s ľuďmi a súvisiaceho zneužívania s cieľom povzbudiť obeť, aby sa prihlásili.

Zvyšovanie povedomia a školenie zamestnancov

Povinné školenie o obchodovaní s ľuďmi je rozhodujúce aby sa zaručilo, že zamestnanci organizácie a spolupracujúce osoby, napr. dobrovoľníci, chápu, v čom spočíva obchodovanie s ľuďmi a ako sa prejavuje v súčasnosti, vrátane krízového a konfliktného prostredia, a sú oboznámení s legislatívou zameranou na obchodovanie s ľuďmi, poznajú zainteresované strany a platné mechanizmy v krajine pôsobenia. Takéto školenia sú dostupné online aj offline a často ich bezplatne poskytujú medzinárodné alebo mimovládne organizácie špecializované na boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Podrobnejšie informácie o školeniach v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi v kontexte humanitárnej krízy súvisiacej s vojnou proti Ukrajine nájdete na: <https://www.osce.org/cthb/562572>. Okrem toho, ako je vždy vidieť pri migračných a humanitárnych krízach, osoby nasadené v prvej línii sú prvým kontaktným a informačným miestom pre ľudí, ktorí potrebujú pomoc; preto majú byť tieto osoby oboznámené so znakmi a ukazovateľmi OsL a rodovo citlivými, veku primeranými a traumou zohľadňujúcimi postupmi riešenia predpokladaných prípadov OsL. Publikácia „Identifikácia obchodovania s ľuďmi v súvislosti s humanitárnou krízou v dôsledku vojny proti Ukrajine: Prehľad pre osoby prvého kontaktu“ (<https://www.osce.org/cthb/561466>) by mohla byť v tomto smere užitočným počiatočným zdrojom informácií a tiež nástrojom na oživenie poznatkov.

Monitorovanie a prispôsobovanie

Na zabezpečenie včasnej identifikácie možných nedostatkov alebo nefunkčností a na zavedenie potrebných úprav je potrebné, aby vedenie organizácie pravidelne monitorovalo prijaté mechanizmy a opatrenia proti obchodovaniu s ľuďmi. Aktéri s bohatými skúsenosťami z boja proti obchodovaniu s ľuďmi, napr. špecializované mimovládne organizácie pracujúce v rovnakej oblasti pôsobnosti, by mohli byť nápomocné pri vykonávaní takéhoto monitorovania a diskusii o možných zlepšeniach.